



# Niet naar China toe

(Portret van Mona Zhimin Tang)

**Dissidente wil Mona Zhimin Tang niet genoemd worden. Het is juist de Chinese regering die wezensvreemd is. Tijdens haar laatste reis door China in 2005 werd Tang meermalen lastiggevallen door de geheime politie en uiteindelijk in benarde omstandigheden een dag lang verhoord. Nog onlangs werd Tang telefonisch bedreigd met de woorden: “De ambassade houdt je in de gaten. Daag ons niet uit.” China Nu in gesprek met Mona Zhimin Tang, activiste en kunstenaress.**

door Guido van Oss

**‘Alles nam ik in mij op, zelfs plantenkunde en wiskunde. Mijn vader schrok ervan, zo goed als ik kon leren’**

**B**egin 2005 reisde Mona Tang met een select Nederlands reisgezelschap naar China. “Ik koesterde de hoop dat China ruim vijftien jaar na het Tiananmen-incident flink veranderd was en er inmiddels meer vrijheid was.” Niets bleek minder waar. Mona Tang werd langdurig op zeer intimiderende wijze verhoord en is nog altijd in verwarring over wat haar zowel in 1989 als vervolgens in 2005 door de Chinese overheid werd aangedaan. “Daarna heb ik mij bijna drie jaar niet gemengd in de openbare discussie over China, maar dat voelde niet goed. Ondanks mijn zwijgen ging de intimidatie door de Chinese geheime dienst gewoon door, zowel bij mij hier in Nederland en België, als bij mijn ouders in China.”

Tang groeide op in Afang, een van de gehuchten van het dorp Baotian, in de provincie Guizho, Zuidwest-China. “Het gewone leven in mijn jeugd, dat ik lange tijd als achterlijk heb gezien, mis ik nu heel erg. De laatste jaren denk ik vaak terug aan mijn eenvoudige leven van toen: de verbondenheid met de natuur, de vrijheid in de bergen. Dat is paradoxaal: we waren straatarm, hadden geen speelgoed en weinig te eten. Maar de stenen in de bergen, de ronde keien met allerlei kleuren in de rivieren, de kikkervisjes, de gele koolzaadvelden en de sprookjesachtige wolken in de bergtoppen, ja, de hele riviervallei was mijn speelplaats. Ik mocht overal aankomen, niemand beperkte mij. Mijn moeder was bijna altijd ziek en mijn vader bekommerde zich daar voortdurend om. Er was niemand die mij aandacht gaf en daardoor ook niemand die zich met mij bemoeide, godzijdank.”

#### Ongewenst meisje

Maar Tangs jeugd was niet alleen onbezorgd. “Ik herinner me dat ik al op jonge leeftijd werd geconfronteerd met het feit dat mijn ouders mij niet als kind hadden gewild omdat ik een meisje was. Mijn moeder huilde omdat ze zich voor mij schaamde. Door het dorp werd er op haar

neergekeken. Mijn vader was zo teleurgesteld dat hij een tijd van huis is weggevloden. Stiekem haatte ik al op jonge leeftijd mijn vader voor wat hij mijn moeder daarmee aandeed. Wat een akelige man was dat, dacht ik. Die man was niet aardig voor mijn moeder en zeker niet voor mij. Toen ik een jaar of vijf oud was, stuurden mijn ouders mij naar een andere familie, dat was ongeveer tien kilometer van ons huis af, maar voor mijn gevoel ver weg. Ze zeiden dat ik daar lekker eten en mooie kleren en schoenen zou krijgen. Ik moest daar als hulpje zorgen voor de kippen, varkens en de kinderen binnen het gezin. Af en toe kwam mijn vader op bezoek. Ik dacht dat ik er te gast was, maar merkte steeds meer dat er iets anders was afgesproken. Het idee was om mij langzaam te laten wennen en te laten adopteren. Dat maakte me heel verdrietig. Toen ik dat doorkreeg, weigerde ik uit verzet om te praten en naar de wc te gaan, ik deed het liever in mijn broek. Zo ‘n brutaliteit ontwikkelde zich toen al bij mij (lacht). Uit wanhoop hebben mijn ouders mij teruggehaald. Op mijn zesde liet mijn moeder mij als enig meisje naar schoolgaan. Pas vorig jaar heb ik mijn vader gevraagd waarom hij niet kon accepteren dat ik een meisje was. Ons telefoongesprek stokte een halve minuut. Toen zei mijn vader: ‘Ik had moeite met mijzelf, al mijn dromen en alle signalen wezen erop dat we een jongen zouden krijgen. Ik had moeite om de werkelijkheid te accepteren.’” Terwijl Mona in haar prille jeugd een grote afstand tot haar vader ervoer, begon de band tussen vader en dochter Tang op de lagere school te groeien. “In het jaar dat mijn vader voor mijn klas stond, bloeide ik op. Ik leerde ineens heel veel en las zelfs boeken die leerlingen normaal pas op de middelbare school lezen. Alles nam ik in mij op, zelfs plantenkunde en wiskunde. Mijn vader schrok ervan, zo goed als ik kon leren en hij werd erg trots op mij. Waarschijnlijk kwam mijn vader daardoor van zijn schuldgevoelens tegenover mij af. Tegelijkertijd studeerde ik hard om de eer van mijn moeder

te herstellen: om iedereen te laten zien dat ook meisjes kunnen studeren.”

#### Op de rand van de afgrond

De middelbare school was volgens Tang een harde tijd, waarbij alles gericht was op het behalen van het toelatingsexamen voor de universiteit. Tang blonk daar opnieuw uit door haar goede studieresultaten en mocht als enige meisje uit de regio naar de universiteit in Peking waar ze Talen en Culturen ging studeren. Op het eind van haar derde jaar braken er studentenprotesten uit op het Plein van de Hemelse Vrede (Tiananmen). Deze protesten groeiden in korte tijd uit tot massabijeenkomsten en ook Tang raakte erbij betrokken. “Het bloederig neerslaan van de rellen door de militairen in opdracht van de Chinese regering op 4 juni 1989 beschouw ik nog altijd als een van de grootste dieptepunten in mijn leven.” Na het harde neerslaan van de demonstraties dook ze een jaar onder om te voorkomen dat ze door de politie werd opgepakt. De hervatting van haar studie in Peking werd echter geen succes omdat ze niet kon wennen aan de ‘nieuwe orde’ die op de universiteit heerste. “De studentendemonstraties van 1989 werden doodgezwegen en studenten werden onderworpen aan een streng regime en politieke opvoeding.” Vanwege haar onvermogen om zich te schikken werd Tang van de universiteit verwijderd. Er volgde enkele jaren waarin ze op de rand van de afgrond leefde en voortdurend werd lastiggevallen door de politie die haar het leven bijna letterlijk onmogelijk maakte. In 1994 raakte ze verliefd op de Nederlander Gerard-Jan Brummer en anderhalf jaar later emigreerde ze naar Nederland. Tien jaar na de studentendemonstraties liet Tang haar ervaringen opschrijven in het aan haar leven gewijde boek *Tranen over Tiananmen*. “Dat boek heeft veel voor mij betekend. Daarmee heb ik mijn nek uitgestoken, mijzelf openlijk blootgesteld. Dat heeft mij transparanter gemaakt en heeft me veel geholpen bij het



verwerkingsproces.” Tang kreeg enthousiaste reacties van Nederlanders: “Zij waren blij dat er een Chinees bereid was over deze tijd praten, te vertellen hoe het werkelijk was. Het is een eerlijk boek, de dingen zijn opgeschreven zoals ik ze heb beleefd.” Bij Nederlandse Chinezen riep het boek gemengde reacties op. Toenmalig D66-kamerlid Jan Hoekema bood het boek over Tang aan de Chinese ambassade in Den Haag aan. Hij hoopte daarmee een dialoog op gang te brengen tussen de Chinese regering en de ‘Tiananmen-studenten’. Dat pakte echter geheel anders uit. Tang: “Het leidde ertoe dat de activiteiten rondom mijn boekpromotie werden gedwarsboemd. Organisatoren van bijeenkomsten lieten zich onder druk van de Chinese ambassade manipuleren om deze bijeenkomsten af te gelasten. Dat was een pijnlijke ervaring voor mij. Dan zit je in Nederland, in een vrij land en dan gebeurt er dit!”

#### **Tweehonderd stokslagen**

Begin 2005, bijna zes jaar later, reisde Tang met een select Nederlands reisgezelschap opnieuw naar China. Tangs hoop dat China inmiddels een

vrij land was geworden, bleek volledig misplaatst. “Na twee keer enkele uren te zijn opgepakt voor verhoor, werd ik op het einde van de maar drie weken durende reis een dag lang ontvoerd en verhoord door de geheime politie. Ik werd in een kamer met tralies gezet, afgesloten door een dikke deur, op een ijzeren stoel, omgeven door elektrische kabels waarmee ze mij hadden kunnen martelen. De ene na de andere ondervrager stelde urenlang vragen, sommige ondervragers waren vriendelijk andere gemeen. Uit een naastgelegen vertrek klonken tweehonderd stokslagen, naar ik vermoed vanuit een bandopname. Maar ik raakte pas echt gebroken toen ze foto’s van mijn kinderen uit Nederland lieten zien. De verhoren gingen zowel over de studentendemonstraties, mijn boek daarover, mijn hulp aan slachtoffers van mensensmokkelaars en het feit dat ik aanhanger ben van de, in China streng verboden, Falun Gong-beweging. Omdat mijn man uit Nederland inmiddels de Nederlandse ambassade in Peking had ingeschakeld kwam ik door diplomatieke druk na 24 uur vrij.” De ontvoering was een zeer traumatische ervaring voor Tang. Na

enige publiciteit via de actualiteitenrubriek Netwerk en het Brabants Dagblad besloot Tang in het belang van haar gezin er verder het zwijgen toe te doen.

Na de intimiderende ontvoering voelde Tang zich door veel mensen verraden, direct en indirect. Tot in haar nabije Chinese kennissenkring waren er mensen die over haar hadden geklikt bij de Chinese ambassade en geheime dienst. Daarnaast voelde Tang zich ook in de steek gelaten door het Nederlandse reisgezelschap en haar man. “De gevoelens die de ontvoering bij me opriepen, waren zeer complex. Het Nederlandse reisgezelschap was erg geschrokken en maakte mij verwijten over de risico’s waaraan ik ze had blootgesteld. Mijn man was destijds trots op mijn deelname aan de studentendemonstraties maar nu verweet hij me dat ik mezelf blind in gevaar had gestort. In de twee jaren na de ontvoering raakte ik in een diep isolement, zat ik volledig in mezelf gekeerd. Idealisme, vriendschap en huwelijk leken allemaal slechts nog illusies. Wat zich tussen mij en mijn man en ook tussen mij en het Nederlandse reisgezelschap voordeed, valt ook te verklaren vanuit een cultuurkloof. Door het totalitaire regiem zijn wij als Chinezen gewend aan de afhankelijkheid van willekeur, mijn leven in China is als een zoektocht in een tunnel. De meeste Nederlanders kunnen zich dat vanuit hun achtergrond niet voorstellen, gewend als zij zijn aan transparante regels, het kunnen voorzien wat er kan gebeuren, het alles kunnen plannen en het vermijden van risico’s. Dat onvoorspelbare maakt het leven in China ook spannend, veel te spannend echter in Nederlandse ogen.”

**‘Ik werd verhoord door de geheime politie en in een kamer met tralies gezet, afgesloten door een dikke deur’**

#### **Beeldende kunst en bergliederen**

Haar besluit om in het belang van haar gezin haar mond te houden moest Tang gaandeweg herzien. “Door de klap die de ontvoering mij gaf, besloot ik niet rechtstreeks maar via zang en beelden te praten. Zo kwam ik tot een kunstwerk waarbij ik een gepolijste steen in een ijzeren kooi plaatste. Mijn leraar vroeg me waar het op sloeg: ik kon het niet goed uitleggen, mijn keel werd droog en ik barstte in tranen uit. Ik moest die ontvoering verwerken en vatte het plan op om in het voorjaar mijn kunst zonder toelichting in voorstellingen te gebruiken, daarbij zong ik slechts bergliedjes uit mijn jeugd. Nog voordat ik aan het geven van de voorstelling toekwam, werd ik telefonisch bedreigd met de woorden: “De ambassade houdt je in de gaten. Daag ons niet uit.” Toen had ik er genoeg van me nog langer te verschuilen en besloot ik mijn mond weer open te doen in het belang van mijn verwerkingsproces en als verzet tegen alle intimidatie. Die intimidatie trof niet alleen mij maar ook mijn ouders in China. Zij zijn ook uitvoerig verhoord door de politie en de laatste tijd willen ze niet meer dat ik naar China terugkom. Als ik ze vraag waarom en of ze de laatste tijd nog lastig worden gevallen, geven ze daarop geen antwoord.”

De combinatie van de beeldende kunst en het zingen van Chinese bergliederen wordt door Tang nog steeds gebruikt als een manier om aandacht te vragen voor haar strijd tegen onderdrukking door de Chinese overheid. “De steen in de kooi beeldt op dramatische wijze de Chinese werkelijkheid uit. Veel Chinezen worden gekooid en zijn versteend. Zij praten niet over het systeem, vermijden de confrontatie, maar diep in hun hart weten ze wat goed en fout is. De buitenkant van de steen is koud maar met de authentieke, romantische bergliederen breng ik de innerlijke stem van de steen tot leven. Uiteindelijk doet de kooi

niets met de steen. De steen leeft in zijn eigen wereld, leeft zijn eigen leven en droomt zijn eigen droom. Met mijn stem breng ik die droom naar buiten.”

### **Erik van Muiswinkel**

Toen Tang besloot weer naar buiten te treden met haar verzet tegen de Chinese autoriteiten had ze het gevoel daarin alleen te staan. Maar niet veel later werd Tang blij verrast door de actie van Erik van Muiswinkel die opriep tot een boycot van de Olympische Spelen vanwege de mensenrechtensituatie in China. “Ik heb zelf contact met Van Muiswinkel gezocht. Hij is bij toeval gefascineerd geraakt door dit thema. Hij zag een televisieprogramma waarin de gruwelijke wijze werd onthuld hoe Chinese gevangenen van organen worden beroofd. Die organen worden vaak verkocht aan rijke Chinezen of aan westerlingen. Toen vroeg Van Muiswinkel zich af: ‘Hoe kan een wereldmacht zo onethisch omgaan met hun eigen bevolking’ en is hij zich in China gaan verdiepen. Hij verwachtte niet dat zijn actie ‘Nie na China toe’ tot een effectieve boycot zou leiden maar wilde met deze actie een signaal afgeven.” Vooral Nederlandse zakenmensen en Chinese Nederlanders waren volgens Tang razend op Van Muiswinkel. “Hij kreeg duizenden negatieve reacties per mail en werd ook bedreigd. Door wie is niet duidelijk. Zakenmensen denken nogal eens dat ze meer rechten hebben dan anderen. Hun woede spruit voort uit onwetendheid. Zij zien de werkelijkheid in China niet, mogen die niet zien ook. Met de Chinezen, zowel in China als wereldwijd, heb ik vooral medelijden. Zij kennen de werkelijkheid vaak ook maar gebrekkig of helemaal niet, gehersenspoeld als ze worden door de machtige propagandamachine van de Chinese regering en Chinese Communistische Partij. Van Muiswinkel is dankbaar voor het contact dat ik met hem zocht. Hij voelt zich vermorzeld, monddood gemaakt. Het heeft hem verbaasd hoe gevoelig het ligt. Over alles kun je hier in Neder-

land kritiek uiten, maar zodra het over China gaat, krijg je gedonder. Deze wereld klopt niet.”

### **Diepverborgen krachten**

Ook met de hoge groeicijfers van de Chinese economie wordt volgens Tang een verhaal verteld dat niet klopt. “Die groei is gebaseerd op uitbuiting, roofbouw op mens en natuur en een enorme milieuvervuiling. De massale bouw is van slechte kwaliteit en er is veel leegstand. Geld verdienen is de enige drijfveer van veel Chinezen. Dat veroorzaakt echter veel onrust en ellende. Bij de Chinese Communistische Partij is sprake van een gebrek aan zelfvertrouwen. Ze hebben geprobeerd om de oude Chinese cultuur uit te roeien. Dat is niet gelukt. Wat overblijft is frustratie. De CCP toont geen enkel respect, niet voor godsdienst, niet voor Tibetanen of andere minderheden en niet voor de Chinese bevolking zelf. De Chinese geschiedenis kent meerdere periodes van grote onderdrukking. Maar in het Chinese volk zelf zitten diepverborgen krachten, een authentieke cultuur en traditie, die onaan-tastbaar zijn. Ik geloof dat het goede altijd zal winnen. Goedheid vormt de essentie van het bestaan. Goedheid is het algemene menselijke verlangen. Het bloedbad vanwege de studentenprotesten op Tiananmen heeft bij de Chinese bevolking de ogen geopend, laten zien dat de communistische regering niet van de bevolking is en het leger ook niet. De huidige aanvallen op de vele vredelievende Falun Gong-beoefenaars ontmaskeren de communistische regering totaal. De natuurrampen maken duidelijk dat de Chinese regering haar mandaat aan het verliezen is. Er zijn ook steeds meer opstanden. Het communistische fundament is al weggefallen. Als uiteindelijk ook de Chinese economie wordt ontmaskerd, blijft er een skelet over. Dan rest er slechts nog leegte. Ik verwacht dat het niet lang meer duurt voordat de heerschappij van de CCP geheel zal verdwijnen en er een iets meer democratisch regime zal komen.” 友